



## Революційні зірниці

Як видно з попередніх нарисів, Переславщина відіграла значну роль в становленні і розвитку Російської держави майже на всіх етапах історії. Переславці внесли вклад в політику, економіку і культуру великої країни.

Вони брали участь у боротьбі проти пригноблювачів. Але перемога прийшла не відразу.

В 1680 і 1750-х роках бунтували селяни Данилового монастиря, в 1690-х — селяни села Купані. В 1696 році колокарєвські мужики напали на прикажчиків володінь другого монастиря — Федорівського. В 1730-х роках селяни з Ягренева, Городища, Маурина та інших поселень Никітського монастиря, яких «били безневинно, саджали на ланцюг і морили голодом», повстали проти благочесних пригноблювачів. Заворушення було настільки сильним, що настоятель монастиря втік, а уряд був вимушений втрутитися в конфлікт, пославши сюди війська. В 1732 році збунтувалися селяни Горицького монастиря. Донесення архимандрита синоду звучить тривогою «про двократний непослух селян у виплаті грошей, про їх наміри вбити збирачів».

В 1796 році повстали селяни переславських поміщиків Селіванова, Барикових, Макарова, Волконського, Товарова. В селі Давидівському, наприклад, селяни «не только чтоб дать внимание увещеваниям, но буйством все единогласно закричав: „дубьём их“, бросились на солдат».

Але всі ці виступи проти духовних і світських поміщиків, по суті, не були в повному розумінні революційними. Вони відображали ненависть не до існуючого в той час устрою, а лише до окремих представників правлячої верхівки.

Першим дійсно революційним виступом проти самодержавства і кріпосництва було повстання в грудні 1825 року. В числі його учасників був переславець М. М. Спірідов, внук адмірала. Його вина охарактеризована так: «Спірідов замишляв на царевбивство, брав участь в управлінні слов'янським товариством, старався про розповсюдження його прийняттям членів і збурював нижчих чинів». В списку засуджених він числився під сьомим номером. Якщо пригадати долю перших п'яти декабристів, то роль Спірідова в їх русі буде зрозуміла. Смертну кару йому замінили довічною каторгою, а потім зіслали на поселення.

Невдача декабристів не зупинила невмолимого колеса історії. Оцінюючи їх діяльність, В. І. Ленін писав: «Вузьке коло цих революціонерів. Страшно далекі вони від народу. Але справа їх не пропала...»

В 1920-х роках багато уваги темі про декабристів приділив академік живопису Д. Н. Кардовський, уроженець Переславського краю. Він написав багато портретів декабристів, сцени повстання на Сенатській площі, наради діячів повстання, їх допитів у слідчій комісії. До 150-річчя повстання декабристів Міністерство зв'язку СРСР випустило марку з репродукцією картини Д. Н. Кардовського «Декабристи на Сенатській площі», написаної ним в 1927 році.

Гнилизну миколаївського режиму показала ганебно програна Кримська кампанія. Уряд Олександра II був вимушений відмінити кріпосне право. Але його відміна, як відомо, була організована так, що селянство одержало мінімальну кількість землі і було вимушене платити за неї величезні гроші панам. З перших же років стала рости пеня. Вона стягалася, як писав мировий посередник в травні 1865 року, поліцейськими заходами.

На ґрунті безземелля і високих платежів по всій країні почали спалахувати бунти. Нам пощастило знайти замітку в московській газеті «Русский курьер» за 1880 рік про суд над учасниками бунту в селі Ведомша Переславського повіту, а 70 років згодом довелось зустрітись із сином учасника бунту А. І. Пічужкіна, якому в той час було 9 років. Він пам'ятає, як

---

\*Васильев, С. Д. Революційні зірниці / С. Д. Васильев // *Заря коммунизма (Чигирин)*. — 1976. — 9 сентября. — С. 3.

\*Чигиринцы и переславцы участвовали в социалистическом соревновании, стремясь обогнать друг друга по объёму промышленного производства. — *Ред.*

відбувся цей бунт. Його розповідь про давні події, записана нами, була підтверджена актом звинувачення.

Суть справи така: до 1879 року в селі нагромадилося пені 8 456 карбованців, і коли поліція спробувала описати майно селян, все чоловіче населення Ведомші було віддане під суд, звинувачене в опорі владі. Всі підсудні побували у в'язниці.

Так поступово революціонувався Переславський край. Окремі спалахи, що зблискували то тут, то там, віщували революційну грозу. Її розкоти прогрімili наприкінці 1894 року.

С. Васильєв.